

1 ఎస్.సి.ఆర్ సుప్రీం కోర్టు నివేదికలు 601

హుకుమ్ సింగ్ మరియు ఇతరులు

వర్యెస్

ఉత్తర ప్రదేశ్ రాష్ట్రం

(కె. సుబ్బారావు మరియు రఘుబర్ దయాళ్, జె.జె.)

క్రిమినల్ విచారణ - క్రిమినల్ అతిక్రమణ - ఆస్తిని వ్యక్తిగతంగా రక్షించుకునే హక్కు - అతిక్రమణ స్థాయి , బాధిత పక్షం ఆదేశాలకు కట్టుబడి ఉంటే - ఉమ్మడి లక్ష్యం - ముగింపు - భారతీయ శిక్షాస్మృతి (చట్టం 45 ఆఫ్ 1860), సెక్షన్ 149.

పిటిషనర్లలో ఒకరు గొడ్డలితో, మరికొందరిపై లారీలతో దాడి చేయగా, ఒక 'హెచ్' మరియు అతని మద్దతుదారులు రెండు లోడ్ బండ్లతో బహిరంగ మార్గంలోకి ప్రవేశించడానికి సాధారణ లక్ష్యంతో అతిక్రమణకు పాల్పడ్డారని, దీని ఫలితంగా 'హెచ్' మరియు అతని మద్దతుదారులపై దాడి చేశారని, ఫలితంగా 'హెచ్' మరణించాడని ఆరోపించారు. 'హెచ్' నిరసనపై పిటిషనర్లు తమను క్షమించమని కోరారని, మైదానంలోని మిగిలిన చిన్న భాగాన్ని దాటి బహిరంగ మార్గాన్ని చేరుకోవడానికి అనుమతించాలని అభ్యర్థించారని, ఆ తర్వాత తమపై దాడి జరిగిందని, ఆత్మరక్షణ కోసం వారు తిరిగి దాడి చేశారని వాదించారు. పిటిషనర్ల కేసు ఏమిటంటే, పిటిషనర్లు తమ ఉద్దేశ్యాన్ని సూచించినందున నేరపూరిత అతిక్రమణ ముగిసింది, మరియు వారి ఉమ్మడి లక్ష్యం ఆగిపోయినందున అవి ఇకపై చట్టవిరుద్ధమైన సమావేశం కావు మరియు ఆ తరువాత అందరూ మరొకరి చర్యలకు బాధ్యులు కారు.

నేరపూరిత అతిక్రమణ జరిగినప్పుడు, అతిక్రమణదారుడు పశ్చాత్తాపం వ్యక్తం చేయడం మరియు అటువంటి అతిక్రమణకు ముగింపు పలకాలనే ఉద్దేశ్యంతో ముందుకు సాగడానికి అనుమతించాలని అభ్యర్థించడంతో అది ముగిసిపోలేదని అభిప్రాయపడింది. దురాక్రమణదారుడు మరింత నేరపూరిత అతిక్రమణకు పాల్పడకుండా నిరోధించే హక్కు బాధిత పక్షానికి ఉంది, మరియు

అతని ఆదేశాలకు కట్టుబడి ఉండాలి, ఎంత ఓపిక అవసరం అయినా; మైదానాన్ని విడిచిపెట్టడానికి ఏ దిశలోనైనా కదలడానికి అనుమతించనప్పటికీ మరింత ముందుకు సాగాలని పట్టుబట్టే హక్కు అతిక్రమణదారుడికి లేదు.

ఇంకా చెప్పాలంటే, చాలా మంది వ్యక్తులు లారీలతో ఉన్నప్పుడు, వారిలో ఒకరు గొడ్డలితో ఉన్నప్పుడు, వారి లక్ష్య సాధనలో వారు అడ్డుపడితే ఈ ఆయుధాలను ఉపయోగించడానికి అంగీకరించినప్పుడు, వారు తమ ఉమ్మడి వస్తువును ప్రాసిక్యూషన్ చేయడంలో హింసను ఉపయోగించడానికి సిద్ధంగా ఉన్నారని మరియు అటువంటి సాధారణ వస్తువును ప్రాసిక్యూషన్ చేయడంలో ఎవరైనా గాయపడే, ఆ గాయాల ఫలితంగా చనిపోయే అవకాశం ఉందని వారికి తెలుసు.

క్రిమినల్ అప్పీల్స్ పరిధి: క్రిమినల్ అప్పీల్ నెంబరు 165 ఆఫ్ 1960.

1956 క్రిమినల్ అప్పీల్ నెంబరు 1010లో అలహాబాద్ హైకోర్టు 1958 డిసెంబర్ 19న ఇచ్చిన తీర్పు, ఉత్తర్వుల నుంచి ప్రత్యేక సెలవు ద్వారా అప్పీలు.

పిటిషనర్ల తరపున జై గోపాల్ సేథీ, సి.ఎల్.సరీన్, ఆర్.ఎల్.కోష్టి వాదనలు వినిపించారు.

ప్రతిస్పందకుడికి జి.సి.మాథుర్ మరియు సి.పి.లాల్.

1961, మార్చి 28. ఈ మేరకు జస్టిస్ రఘుబర్ దయాళ్ తీర్పు వెలువరించారు.

అలహాబాద్ లోని హైకోర్టు తమ అప్పీలును కొట్టివేస్తూ, సహారన్ పూర్ సెషన్స్ జడ్జి సెక్షన్ 302, ఐపీసీ సెక్షన్ 149తో సహా పలు నేరాలకు శిక్షను ధ్రువీకరిస్తూ ఇచ్చిన తీర్పును సవాల్ చేస్తూ నలుగురు వ్యక్తులు ప్రత్యేక లీవు/అనుమతి ద్వారా ఈ అప్పీల్ దాఖలు చేశారు.

సూరజ్ భాన్ పొలం నుంచి చెరకుతో నింపిన రెండు బండ్లను హర్షూల్ పొలం గుండా బలవంతంగా తీసుకెళ్లారని, పొలం నుంచి చెరకును ఫర్లాంగ్నూర దూరంలో ఉన్న బహిరంగ ప్రదేశానికి తరలించారని, హర్షూల్ పొలం పక్కనే ఉన్న బహిరంగ మార్గంలోకి చెరకును తరలించారని, హర్షూల్ ప్రవర్తనకు నిరసనగా హర్షూల్ వ్యవహరించిన తీరును నిరసిస్తూ

హర్షాల్ తదితరులను కొట్టారని ఆరోపణలు వచ్చాయి. తన గోధుమ, శనగ పంటకు.. పిటిషనర్లలో ఒకరైన రామ్ చందర్ చేతిలో గొడ్డలి (కుల్లరి) ఉండగా, మిగిలిన వారి వద్ద లారీలు ఉన్నాయి. అతనికి సహాయంగా వచ్చిన హర్షాల్ తదితరులు ఆత్మరక్షణ కోసం పిటిషనర్ల పార్టీని కూడా దెబ్బతీశారు. ఈ ఘటనలో తీవ్రంగా గాయపడిన హర్షాల్ మృతి చెందాడు.

హర్షాల్ పోలం గుండా తాము బండ్లను తీసుకెళ్లినట్లు పిటిషనర్లు అంగీకరించారు మరియు హర్షాల్ నిరసనలో తమను క్షమించమని అడిగారని, భవిష్యత్తులో బండ్లను పోలాల గుండా తీసుకెళ్లబోమని హామీ ఇచ్చారని, బహిరంగ ప్రదేశానికి చేరుకునే ముందు కవర్ చేయాల్సిన పోలం యొక్క చాలా చిన్న భాగాన్ని దాటడానికి బండ్లను అనుమతించాలని అభ్యర్థించారని ఆరోపించారు. ఇంత సౌమ్యంగా వ్యవహరించినప్పటికీ హర్షాల్, అతని సహచరులు తమపై దాడి చేశారని, ఆ తర్వాత ఆత్మరక్షణ కోసం హర్షాల్ తదితరులపై కూడా దాడి చేశారని నిందితులు పేర్కొన్నారు.

విద్యావంతులైన సెషన్స్ జడ్జి మరియు హైకోర్టు యొక్క పండిత న్యాయమూర్తులు ఇద్దరూ వాస్తవాన్ని ఏకకాలంలో కనుగొన్నారు మరియు (1) హర్షాల్ క్షేత్రం గుండా లేదా సరిహద్దు వెంబడి ఎటువంటి మార్గం లేదని తేల్చారు; (2) బండ్లు దారికి దగ్గరగా ఉన్నప్పుడు, హర్షాల్ ప్రతిఘటించినప్పుడు, పిటిషనర్ల బృందం దాడిని ప్రారంభించింది; మరియు (3) పిటిషనర్ల పక్షానికి వ్యక్తిని వ్యక్తిగతంగా రక్షించే హక్కు లేదు, కానీ హర్షాల్ పోలంలో నేరపూరిత అతిక్రమణకు పాల్పడటం మరియు అవసరమైతే వారిని పోలాల గుండా బండ్లు తీసుకెళ్లకుండా నిరోధించినట్లయితే మరణానికి కారణమయ్యేంతవరకు బలప్రయోగం చేయాలనే ఉమ్మడి లక్ష్యంతో చట్టవిరుద్ధమైన సమావేశాన్ని ఏర్పాటు చేసింది. తదనుగుణంగా వారు వివిధ నేరాలకు పాల్పడిన నిందితులను దోషులుగా నిర్ధారించారు.

పిటిషనర్ల తరపు న్యాయవాది శ్రీ సేథీ నాలుగు వాదనలు లేవనెత్తారు: (1) పిటిషనర్ల పక్షం చేసిన నేరపూరిత అతిక్రమణ నేరానికి వ్యతిరేకంగా హార్ షూల్ కు ఉన్న ఆస్తిని వ్యక్తిగతంగా రక్షించుకునే హక్కు, క్రిమినల్ అతిక్రమణ ముగిసినప్పుడు లేదా అతిక్రమణదారులు క్రిమినల్ అతిక్రమణను నిలిపివేయాలనే తమ ఉద్దేశాన్ని సూచించినప్పుడు ఆగిపోయింది; (2) అల్లర్లలో

ఒకరికి గాయం కలిగితే, దానికి ఇతర అల్లర్లకు సెక్షన్ 149, 1.పి.సి కింద బాధ్యత వహించాల్సి ఉంటుంది, ఆ గాయం సాధారణ వస్తువును ప్రాసిక్యూషన్ చేయడంలో సంభవించి ఉండాలి; (iii) ఒక సభ దాని సాధారణ లక్ష్యం పూర్తయిన తరువాత చట్టవిరుద్ధమైన సమావేశంగా ముగుస్తుంది మరియు చట్టవిరుద్ధమైన సమావేశ సభ్యుడు మాత్రమే తరువాత చేసిన ఏదైనా నేరపూరిత చర్యకు బాధ్యత వహిస్తాడు, అతను వాస్తవంగా చేశాడు; మరియు (iv) హైకోర్టు న్యాయమూర్తులు కనుగొన్న వాస్తవాల నుండి కొన్ని నిర్ధారణలను లేవనెత్తడంలో తమను తాము తప్పుదోవ పట్టించారు.

హార్పూల్ తమను నేరపూరిత అతిక్రమణకు పాల్పడకుండా అడ్డుకున్నాడని, ఈ దాడిని ప్రారంభించింది హార్పూల్ అని చెప్పడంతో పిటిషనర్ల పార్టీ చేస్తున్న నేరపూరిత అతిక్రమణ ముగిసిందనే భావనపై ఇవన్నీ ఆధారపడి ఉన్నాయని లేవనెత్తిన మొదటి మూడు వాదనల నుండి స్పష్టమవుతోంది. అలాంటిదేమీ హైకోర్టు నమోదు చేయలేదు. ఆ రెండు బండ్లు హార్పూల్ మైదానాన్ని వదిలి ప్రజాక్షేత్రానికి చేరుకోలేదు. ఈ ఘటన జరిగిన సమయంలో వారు పొలంలో ఉన్నారు. అవి హార్పూల్ మైదానం సరిహద్దుకు సమీపంలో ఉన్నాయి. ప్రస్తుత పరిస్థితుల్లో వారు పొలం లోపల చాలా గజాల దూరంలో ఉండి ఉండాలి. క్రిమినల్ అతిక్రమణ అంతం కాలేదు, అందువల్ల ప్రజామార్గానికి చేరుకునే ముందు పిటిషనర్ల పక్షం ఇంకా ఎంత తక్కువ దూరం ప్రయాణించినా నేరపూరిత అతిక్రమణను కొనసాగించకుండా నిరోధించే హక్కు హార్పూల్ కు ఉంది. పిటిషనర్ల పార్టీ రంగంలోకి దిగాల్సి వచ్చిన మాట వాస్తవమేనని, మరింత నేరపూరిత చర్యలకు పాల్పడకుండా వారు ఈ పని చేయలేరన్నారు. కానీ పార్టీ గుర్తించిన ఈ క్లిష్ట పరిస్థితి వారు నేరపూరిత అతిక్రమణను కొనసాగించాలని పట్టుబట్టే హక్కును ఇవ్వలేదు. మైదానం వీడాలంటే ఏ దిశలోనైనా కదలనివ్వకపోతే ఎంత ఓపిక కావాలన్నా వారు హార్పూల్ ఆదేశాలకు కట్టుబడి ఉండాలి. పిటిషనర్లు ఆరోపించిన పరిస్థితులలో హార్పూల్ దాడిని ప్రారంభించి ఉంటే, అతను ప్రభుత్వ అధికారులను ఆశ్రయించడానికి బదులుగా బలప్రయోగం చేయడంలో అకారణంగా వ్యవహరించాడని లేదా తక్కువ మొండితనం ఉన్న వ్యక్తి అటువంటి చర్యను తీసుకుంటాడని, అందువల్ల నేరపూరిత అతిక్రమణ నేరానికి వ్యతిరేకంగా ఆస్తిని వ్యక్తిగతంగా రక్షించుకునే హక్కును

కోల్పోయాడని చెప్పడానికి కొంత అవకాశం ఉంది. అందువలన, చట్టం యొక్క వైరుధ్య ప్రతిపాదనలుగా, కొంతవరకు బలంగా ఉన్న చట్టం యొక్క మూడు ప్రతిపాదనలు ప్రస్తుత సందర్భంలో ఉత్పన్నం కావని మేము అభిప్రాయపడుతున్నాము.

నాల్గవ వాదన వాస్తవానికి హర్షూల్ పొలాల గుండా బలవంతంగా ప్రవేశించడం మరియు అవసరమైతే మరణానికి కారణమయ్యేంతవరకు బలప్రయోగం చేయడమే పిటిషనర్ల పక్షం యొక్క ఉమ్మడి లక్ష్యం, మరియు హర్షూల్ మరణం ఆ సాధారణ వస్తువును ప్రాసిక్యూషన్ చేయడం ద్వారా సంభవించిందని హైకోర్టు అభిప్రాయపడింది. ఈ వాదనతో మేం ఏకీభవించడం లేదు. సూరజ్ భాన్ చెరకు పొలం నుంచి ఉత్తరం వైపు వెళ్లడం ద్వారా పిటిషనర్ల బృందం తమ బండ్లను అదే ప్రజామార్గానికి తీసుకెళ్లి ఉండవచ్చని సైట్ ప్లాన్ ను బట్టి స్పష్టమవుతోంది. అలా చేయడం వల్ల, వారు ప్రజా మార్గం వరకు తక్కువ దూరం ప్రయాణించాల్సి ఉంటుంది మరియు ఒక క్షేత్రం గుండా మాత్రమే అతిక్రమించాల్సిన అవసరం ఉండేది, అది కూడా వారి స్వంత సామాజిక వర్గానికి చెందిన శాండల్ రాజ్ అభిప్రాయం. మార్గమధ్యంలో ఉన్న ఇతర పొలాలు సూరజ్ భీన్ కు చెందినవి. హర్షూల్ సహా పలువురు సైన్ల పొలాల గుండా తమ బండ్లను తీసుకెళ్లే పొడవైన మార్గాన్ని వారు ఎంచుకోవడం సమర్థనీయం కాదు. అలా చేయడం వల్ల తాము వెళ్లాల్సిన పొలాల్లో పండే పంటలకు నష్టం వాటిల్లుతుందని వారికి స్పష్టంగా తెలిసుండాలి. అటువంటి నష్టం ఎవరికి నష్టం కలిగిస్తుందో వారి నిరసనలకు దారితీయాలి. అలాంటి వ్యక్తులు బండ్లు వెళ్లడాన్ని వ్యతిరేకించవచ్చని, వారు తమ స్వంత పొలానికి దూరాన్ని తిరిగి కవర్ చేయడానికి సిద్ధంగా లేకపోతే, వారు ఆబ్జెక్టర్ పొలం గుండా వెళ్ళాలని పట్టుబట్టాల్సి ఉంటుందని ఆశించవచ్చు. ఇటువంటి సంఘటనలు ఘర్షణకు, హింసకు దారితీయాలి. పిటిషనర్ పక్షం యొక్క అటువంటి ప్రవర్తనకు మరియు అందువల్ల బలప్రయోగానికి ఆబ్జెక్టర్ సిద్ధంగా ఉండాలని ఆశించబడదు.

పిటిషనర్ల పార్టీలో అనేక మంది వ్యక్తులు ఉన్నారు, వారిలో ఒకరు తుపాకీని కలిగి ఉన్నారు. అందువలన బండిలను షార్ట్ కట్ ద్వారా ప్రజా మార్గంలోకి తీసుకెళ్లాలన్న తమ లక్ష్యాన్ని సాధించడానికి పిటిషనర్ల పక్షం అటువంటి వస్తువుపై బలప్రయోగానికి సిద్ధపడిందని నిర్ధారణకు రావడం సమంజసం కాదు. ఇంతకు ముందు పేర్కొన్న ఉత్తర మార్గం ఖచ్చితంగా ప్రజా మార్గాన్ని

చేరుకోవడానికి చిన్నది, కానీ ఆ మార్గం, సంఘటన జరిగిన ప్రదేశానికి చేరుకునే ముందు కవర్ చేయాల్సిన ప్రజా మార్గం యొక్క పొడవైన భాగం, పార్టీ తీసుకున్న పొలం గుండా పశ్చిమ మార్గం కంటే పొడవైనది. అనేక మంది వ్యక్తులు లాఠీలతో సాయుధులుగా ఉన్నప్పుడు, వారిలో ఒకరు గొడ్డలితో ఉన్నప్పుడు, వారు తమ లక్ష్య సాధనకు ఆటంకం కలిగితే ఈ ఆయుధాలను ఉపయోగించడానికి అంగీకరించినప్పుడు, వారు తమ ఉమ్మడి వస్తువును ప్రాసిక్యూషన్ చేయడంలో హింసను ఉపయోగించడానికి సిద్ధంగా ఉన్నారని మరియు అటువంటి సాధారణ వస్తువును ప్రాసిక్యూషన్ చేయడంలో ఎవరైనా ఉండవచ్చని వారికి తెలుసు అని నిర్ధారణకు రావడం ఎంతమాత్రం తప్పు కాదు. ఆ గాయాల ఫలితంగా మరణించేంతగా గాయపడ్డాడు. హర్షూల్ కు ఏడు గాయాలు కాగా, అందులో ఒకటి తలకు కుడివైపు ఎముక లోతుగా ఉన్న గాయం. మరొక గాయం తల యొక్క ఎడమ వైపున ఎముక లోతుగా ఉన్న గాయం. హర్షూల్ గాయపడ్డ ఇరవై నాలుగు గంటల్లోనే మరణించాడు. తలపై గాయాల కారణంగా పుర్రె ఎముక, మెదడుకు తగిలిన గాయాల కారణంగా షాక్, రక్తస్రావం కారణంగా మృతి చెందాడు. పిటిషనర్ల పార్టీ సభ్యుల సమిష్టి చర్యల కారణంగా హర్షూల్ మృతి చెందడం వల్ల చేసిన నేరాన్ని హత్యా నేరంగా పరిగణించారు.

మేము చెప్పిన విషయాల దృష్ట్యా ఈ అప్పీల్ లో ఎటువంటి బలం కనిపించడం లేదు. తదనుగుణంగా దాన్ని కొట్టివేశారు.

అప్పీల్ కొట్టివేత..